מסילת ישרים — בביאור מדת הפרישות

בְּבֵאוּר מִדַּת הַפְּרִישׁוּתהַפְּרִישׁוּת הִיא תְּחִלַּת הַחֲסִידוּת. וְתִרְאֶה שֶׁכָּל מָה שֶׁבֵּאַרְנוּ עַד עַתָּה הוּא מָה שֶׁמִּצְטָרֵךְ אֶל הָאָדָם לְשֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק, וּמִכָּאן וּלְהָלְאָה הוּא לְשֶׁיִּהְיֶה חָסִיד.

וְנִמְצָא הַפְּרִישׁוּת עִם הַחֲסִידוּת הוּא כְּמוֹ הַזְּהִירוּת עִם הַזְּרִיזוּת, שֶׁזֶּה בְּסוּר מֵרָע וְזֶה בַּעֲשֵׂה טוֹב.

וְהִנֵּה כְּלָל הַפְּרִישׁוּת הוּא מָה שֶׁאָמְרוּ זַ"ל (יבמות כ): קְדֵשׁ עַצְמְךָ בַּמֻּתָּר לְךָ, וְזֹאת הִיא הוֹרָאָתָהּ שֶׁל הַמִּלָּה עַצְמָהּ, פְּרִישׁוּת, רוֹצֶה לוֹמַר, לִהְיוֹת פּוֹרֵשׁ וּמַרְחִיק עַצְמוֹ מִן הַדָּבָר, וְהַיְנוּ, שֶׁאוֹסֵר עַל עַצְמוֹ דָּבָר הֶתֵּר, וְהַכַּוָּנָה בָּזֶה לְשֶׁלֹּא יִפְּגַע בָּאִסּוּר עַצְמוֹ.

וְהָעִנְיָן, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁיּוּכַל לְהִוָּלֵד מִמֶּנּוּ גְּרָמַת רַע אַף עַל פִּי שֶׁעַכְשָׁו אֵינוֹ גּוֹרֵם לוֹ וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינֶנּוּ רַע מַמָּשׁ, יִרְחַק וְיִפָּרֵשׁ מִמֶּנּוּ.

וְהִתְבּוֹנֵן וְתִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ כָּאן שָׁלֹשׁ מַדְרֵגוֹת:

יֵשׁ הָאוֹסְרִים עַצְמָם.

וְיֵשׁ סְיָגוֹתֵיהֶם וְהֵם הַגְּזֵרוֹת וְהַמִּשְׁמָרוֹת שֶׁגָּזְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל עַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

וְיֵשׁ הַהֶרְחֵקִים שֶׁמְּטָל עַל כָּל פָּרוּשׁ וּפָרוּשׁ לַעֲשׂוֹת, לִהְיוֹת כּוֹנֵס בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וּבוֹנֶה גְּדֵרִים לְעַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ, לְהַנִּיחַ מִן הַהֶתֵּרִים עַצְמָם שֶׁלֹּא נֵאָסְרוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל וְלִפְרוֹשׁ מֵהֶם כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְרֻחָק מִן הָרַע הֶרְחֵק גָּדוֹל.

וְאִם תֹּאמַר, מִנַּיִן לָנוּ לִהְיוֹת מוֹסִיפִים וְהוֹלְכִים בָּאִסּוּרִים, וַהֲרֵי חֲכָמֵינוּ זַ"ל אָמְרוּ (ירושלמי נדרים ט:א): לֹא דַיְּךָ מָה שֶּׁאָסְרָה תּוֹרָה, שֶׁאַתָּה בָּא לֶאֱסֹר עָלֶיךָ דְּבָרִים אֲחֵרִים? וַהֲרֵי מָה שֶּׁרָאוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל בְּחָכְמָתָם שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱסֹר וְלַעֲשׂוֹת מִשְׁמֶרֶת כְּבָר עָשׂוּהוּ, וּמָה שֶּׁהִנִּיחוּ לְהֶתֵּר הוּא מִפְּנֵי שֶׁרָאוּ הֶיּוֹתוֹ רָאוּי לְהֶתֵּר וְלֹא לְאִסּוּר,

וְלָמָּה נְחַדֵּשׁ עַתָּה גְּזֵרוֹת אֲשֶׁר לֹא רָאוּ הֵם לִגְזֹר אוֹתָם? וְעוֹד, שֶׁאֵין גְּבוּל לַדָּבָר הַזֶּה, וְנִמְצָא אִם כֵּן הָאָדָם שׂוֹמֵם וּמְעֻנֶּה וְלֹא נֶהֱנֶה מִן הָעוֹלָם כְּלָל, וַחֲכָמֵינוּ זַ"ל אָמְרוּ (ירושלמי קדושין פד): שֶׁעָתִיד אָדָם לִתֵּן דִּין לִפְנֵי הַמָּקוֹם עַל כָּל מָה שֶׁרָאוּ עֵינָיו וְלֹא רָצָה לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה מֻתָּר לוֹ וְהָיָה יָכוֹל, וְאַסְמְכוּהָ אַקְּרָא (קהלת ב): וְכֹל אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ עֵינַי לֹא אָצַלְתִּי מֵהֶם.

הַתְּשׁוּבָה הִיא, כִּי הַפְּרִישׁוּת וַדַּאי צָרִיךְ וּמְכֻרָח וְהִזְהִירוּ עָלָיו חֲכָמֵינוּ זַ"ל, הוּא מָה שֶּׁנֶּאֱמַר (תורת כהנים): קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ, פְּרוּשִׁים תִּהְיוּ.

עוֹד אָמְרוּ (תענית יא): כָּל הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית נִקְרָא קָדוֹשׁ קַל וָחֹמֶר מִנָּזִיר.

עוֹד אָמְרוּ (פסיקתא): צַדִּיק אֹכֵל לְשׂבַע נַפְשׁוֹ, וֶה חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה, אָמְרוּ עָלָיו שֵׁשְׁתֵּי אֲגֻדּוֹת שֶׁל יָרָק וְלִיטְרָא שֶׁל בָּשָׂר הָיוּ מַעֲלִין לְפָנָיו בְּכָל יוֹם, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל מַלְעִיגִין וְאוֹמְרִים וֶה מֶלֶךְ?!

עוֹד אָמְרוּ (כתובות קד): בְּרַבְּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבְּשָׁעַת מִיתָתוֹ זָקַף עֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹתָיו וְאָמַר, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁלֹּא נֶהֱנֵיתִי מִן הָעוֹלָם הַזֶּה אֲפִלּוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁלִּי.

עוֹד אָמְרוּ (תנד"א כו): עַד שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל עַל דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁיִּכָּנְסוּ בְּתוֹךְ מֵעָיו יִתְפַּלֵּל עַל אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ בְּתוֹךְ מֵעָיו.

הֵן כָּל אֵלֶּה מַאֲמָרִים מוֹרִים בְּפֵרוּשׁ צֹרֶךְ הַפְּרִישׁוּת וְהַחוֹבָה בּוֹ. אָמְנָם, עַל כָּל פָּנִים, צְרִיכִים אָנוּ לְתָרֵץ הַמַּאֲמָרִים הַמּוֹרִים הֶפֶךְ זֶה.

אַךְ הָעִנְיָן הוּא כִּי וַדַּאי חִלּוּקִים רַבִּים וְעִקָּרִים יֵשׁ בַּדָּבָר: יֵשׁ פְּרִישׁוּת שֶׁנִּצְטַוִּינוּ בּוֹ, וְיֵשׁ פְּרִישׁוּת שֶׁהִזְהִירָנוּ עָלָיו לְבִלְתִּי הִכָּשֵׁל בּוֹ, וְהוּא מַה שֶּׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (קהלת ז): אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה.

וּנְבָאֵר עַתָּה הַפְּרִישׁוּת הַטּוֹב. וְנֹאמַר, כִּי הִנֵּה אַחַר שֶׁהִתְבָּאֵר לָנוּ הֱיוֹת כָּל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם נְסִיּוֹנוֹת לָאָדָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ כְּבָר לְמַעְלָה וְהוֹכַחְנוּהוּ בִּרְאָיוֹת וְהִתְאַמֵּת לָנוּ גַּם כֵּן רֹב חֶלְשַׁת הָאָדָם וְקִרְבַת דַּעְתּוֹ אֶל הָרָעוֹת, יִתְבָּרֵר בְּהֶכְרֵחַ שֶׁכָּל מָה שֶׁיּוּכַל הָאָדָם לְהִמָּלֵט מִן הָעִנְיָנִים הָאֵלֶּה רָאוּי שֶׁיַּעֲשֶׂהוּ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁמָר יוֹתֵר מִן הָרָעָה אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם. כִּי הִנֵּה אֵין לְךָ תַּעֲנוּג עוֹלָמִי אֲשֶׁר לֹא יִמְשֹׁךְ אַחֲרָיו אֵיזֶה חֵטְא בַּעֲקֵבוֹ.

דֶּרֶךְ מָשָׁל: הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה כְּשֶׁנִּקּוּ מִכָּל אִסּוּרֵי הָאֲכִילָה, הִנֵּה מְתָרִים הֵם. אָמְנָם, מִלּוּי הַכָּרַס מוֹשֵׁךְ אַחֲרָיו פְּרִיקַת הָעוֹל, וּמִשְׁתֶּה הַיַּיִן מוֹשֵׁךְ אַחֲרָיו הַזְּנוּת וּשְׁאָר דְּבָרִים רָעִים. כָּל שֶׁכֵּן שֶׁבְּהֵיוֹת הָאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לִשְׂבַּע מֵאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, הִנֵּה אִם פַּעַם אַחַת יֶחְסַר לוֹ רִגְּילוּתוֹ, יִכְאַב לוֹ וְיַרְגִּישׁ מְאֹד.

וּמִפְּנֵי זֶה נִמְצָא הוּא מַכְנִיס עַצְמוֹ בְּתִקָּף עַמַל הַסְּחוֹרָה וְיִגִיעַת הַקִּנְיָן לְשֶׁתִּהְיֶה שִׂלְחָנוֹ עָרוּכָה כִּרְצוֹנוֹ וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ אֶל הָעָוֹל וְהַגָּזֵל, וּמִשָּׁם אֶל הַשְׁבוּעוֹת וְכָל שְׁאָר הַחֲטָאִים הַבָּאִים אַחַר זֶה, וּמֵסִיר עַצְמוֹ מִן הָעֲבוֹדָה וּמִן הַתּוֹרָה וּמִן הַתְּפִלָּה.

מָה שֶּׁהָיָה נִפְטָר מִכָּל זֶה אִם מִתְּחִלָּתוֹ לֹא מָשַׁךְ עַצְמוֹ בַּהֲנָאוֹת אֵלֶּה.

וּכְעִנְיָן זֶה אָמְרוּ בְּעִנְיַן בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה (סנהדרין עב): עָמְדָה תּוֹרָה עַל סוֹף דַּעְתּוֹ וְכוּ'.

וְכֵן עַל עִנְיַן הַזְּנוּת אָמְרוּ (סוטה ב): כָּל הָרוֹאֶה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ יַזִּיר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן.

וְתִרְאֶה כִּי זֹאת הִיא תַּחְבּוּלָה גְּדוֹלָה לָאָדָם לְמַעַן הִנָּצֵל מִיִּצְרוֹ, כִּי כֵּיוָן שֶׁבְּהֶיוֹתוֹ בְּעֵסֶק הָעֲבֵרָה קָשֶׁה עָלָיו לְנַצְּחוֹ וְלִכְבֹּשׁ אוֹתוֹ, עַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁבְּעוֹדֶנּוּ רָחוֹק מִמֶּנָּה יַשְׁאִיר עַצְמוֹ רָחוֹק, כִּי אָז יִהְיֶה קָשֶׁה לַיֵּצֶר לְקָרְבוֹ אֵלֶיהָ.

הִנֵּה הַבְּעִילָה עִם אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת הִיא הֶתֵּר גָּמוּר. אָמְנָם כְּבָר תִּקְּנוּ טְבִילָה לְבַעֲלֵי קְרָיִין שֶׁלֹּא יִהְיוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְצוּיִים אֵצֶל נְשֵׁיהֶם כְּתַרְנְגוֹלִים, לְפִי שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַמַּעֲשֶׂה עַצְמוֹ מֻתָּר, אָמְנָם כְּבָר הוּא מַטְבִּיעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁל אָדָם הַתַּאֲוָה הַזֹּאת וּמִשָּׁם יָכוֹל לְהִמָּשֵׁךְ אֶל הָאִסּוּר, וּכְמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סנהדרין קו): אֵבֶר קָטָן יֵשׁ בָּאָדָם, מַשְׁבִּיעוֹ רָעֵב, מַרְעִיבוֹ, שָׂבֵעַ.

וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאֲפִלּוּ בַּשָּׁעָה הָרְאוּיָה וְהָעֵת הֶהָגוּן, אָמְרוּ עַל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (נדרים כ): שֶׁהָיָה מְגַלֶּה טֶפַח וּמְכַסֶּה טְפָחַיִם וְדוֹמֶה לְמִי שֶׁכְּפָאוֹ שֵׁד, כְּדֵי שֶׁלֹּא לֶהָנוֹת אֲפִלּוּ בְּשָׁעַת הֲנָאָתוֹ.

הַמַּלְבּוּשִׁים וְהַקִּשּׁוּטִים לֹא הִזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל יָפְיָם אוֹ עַל תַּבְנִיתָם, אֶלָּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם כִּלְאַיִם וְיִהְיֶה בָּהֶם צִיצִית וְאָז כֻּלָּם מֻתָּרִים.

אָמְנָם, מִי לֹא יֵדַע שֶׁמִּלְבִּישַׁת הַפְּאֵר וְהָרְקָמָה תְּמַשֵּׁךְ הַנַּאֲוָה וְגַם הַזְּנוּת יִגְבַּל בָּהּ, מִלְבַד הַקְּנָאָה וְהַתַּאֲוָה וְהָעֹשֶׁק הַנִּמְשָׁכִים מִכָּל מָה שֶּׁהוּא יָקָר עַל אָדָם לְהַשִּׂיגוֹ, וּכְבָר אָמְרוּ ז"ל (בראשית רבה כב): כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה הַיֵּצֶר אָדָם שֶׁתּוֹלֶה בַּעֲקֵבוֹ, מְמַשְׁמֵשׁ בְּגָדָיו וּמְסַלְסֵל בְּשְׂעָרוֹ, אוֹמֵר, זֶה שֶׁלִּי.

הַטִּיּוּל וְהַדִּבּוּר אִם אֵינוֹ בְּדָבָר אָסוּר, וַדַּאי דִּין תּוֹרָה מֻתָּר הוּא, אָמְנָם כַּמָּה בְּטוּל תּוֹרָה נִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ, כַּמָּה מִן הַלָּשׁוֹן הָרַע, כַּמָּה מִן הַשְּׂקָרִים, כַּמָּה מִן הַלֵּיצָנוּת, וְאוֹמֵר (משלי י): בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פָּשַׁע.

כְּלָל הַדָּבָר: כֵּיוָן שֶׁכָּל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם אֵינָם אֶלָּא סַכָּנוֹת עֲצוּמוֹת אֵיךְ לֹא יִשְׁבַּח מִי שֶׁיִּרְצֶה לְמַלֵּט מֵהֶם וּמִי שֶׁיַּרְבֶּה לְהַרְחִיק מֵהֶם.

וְהוּא עִנְיַן הַפְּרִישׁוּת הַטּוֹב, שֶׁלֹּא יִקַּח מִן הָעוֹלָם בְּשׁוּם שִׁמּוּשׁ שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ מִמֶּנּוּ, אֶלָּא מָה שֶּׁהוּא מֻכְרָח בּוֹ מִפְּנֵי הַצֹּרֶךְ אֲשֶׁר לוֹ בְּטִבְעוֹ אֵלָיו.

הוּא מָה שֶּׁהִשְׁתַּבֵּחַ רַבִּי בַּמַּאֲמָר שֶׁזָּכַרְתִּי, שֶׁלֹּא נֶהֱנָה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה אֲפִלּוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה, עִם הֱיוֹתוֹ נְשִׂיא יִשְׂרָאֵל וְשֶׁלְּחָנוֹ שֻׁלְחַן מְלָכִים בְּהֶכְרֵחַ לִיקַּר נְשִׂיאוּתוֹ, וּכְמַאֲמָרָם ז"ל (ע"ז יא): שְׁנֵי גּוֹיִם בְּבִטְנֵךְ, זֶה רַבִּי וְאַנְטוֹנִינוּס שֶׁלֹּא פָּסַק מֵעַל שֻׁלְחָנָם לֹא חַזֶּרֶת וְלֹא קִשּׁוּת וְלֹא צְנוֹן לֹא בְּיָמוֹת הַחַמָּה וְלֹא בְּיָמוֹת הַגְּשָׁמִים. וְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה כְּמוֹ כֵן.

וּשְׁאָר הַמַּאֲמָרִים שֶׁזָּכַרְתִּי, כֻּלָּם מְקֻיָּמִים וּמוֹרִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לִפְרֹשׁ מִכָּל מָה שֶּׁהוּא תַּעֲנוּג עוֹלָמִי לְמַעַן לֹא יִפֹּל בְּסַכָּנָתוֹ.

וְאִם תִּשְׁאַל וְתֹאמַר, אִם כֵּן, אֲפוֹא, שֶׁזֶּה דָּבָר מִצְטָרֵךְ וּמְכֻרָח, לָמָּה לֹא גָּזְרוּ עָלָיו הַחֲכָמִים כְּמוֹ שֶׁגָּזְרוּ עַל הַסְּיָגוֹת וְתַקָּנוֹת שֶׁגָּזְרוּ? הִנֵּה הַתְּשׁוּבָה מְבֹאֶרֶת וּפְשׁוּטָה, כִּי לֹא גָּזְרוּ חֲכָמִים גְּזֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן רֹב הַצִּבּוּר יְכוֹלִים לַעֲמֹד בָּהּ, וְאֵין רֹב הַצִּבּוּר יְכוֹלִים לִהְיוֹת חֲסִידִים, אֲבָל דַּי לָהֶם שֶׁיִּהְיוּ צַדִּיקִים.

אַךְ הַשְּׁרִידִים אֲשֶׁר בָּעָם הַחֲפֵצִים לִזְכּוֹת לְקִרְבָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְזַכּוֹת בִּזְכוּתָם לְכָל שְׁאָר הֶהָמוֹן הַנִּתְלֶה בָּם, לָהֶם מַגִּיעַ לְקַיֵּם מִשְׁנַת חֲסִידִים אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לְקַיֵּם הָאֲחֵרִים

הֵם הֵם סִדְרֵי הַפְּרִישׁוּת הָאֱלֹהָה כִּי בָּזֶה בָּחַר ה', שֶׁכֵּיוָן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָאָמָּה שֶׁתִּהְיֶה כֻּלָּהּ שָׁוָה בְּמַעֲלָה אַחַת, כִּי יֵשׁ בָּעָם מַדְרֵגוֹת מַדְרֵגוֹת אִישׁ לְפִי שִׂכְלוֹ.

הִנֵּה לְפָחוֹת, יְחִידֵי סְגֻלָּה יִמָּצְאוּ אֲשֶׁר יָכִינוּ אֶת עַצְמָם הֲכָנָה גְּמוּרָה, וְעַל יְדֵי הַמּוּכָנִים יִזְכּוּ גַּם הַבִּלְתִּי מוּכָנִים אֶל אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְהַשְׁרָאַת שְׁכִינָתוֹ.

וְכָעִנְיָן שֶׁדָּרְשׁוּ ז"ל בְּאַרְבָּעָה מִינִים שֶׁבַּלּוּלָב (ויקרא רבה פ' ל): יָבוֹאוּ אֵלֶּה וִיכַפְּרוּ עַל אֵלֶּה.

וּכְבָר מָצָאנוּ לְאֵלְיָהוּ זָכוּר לַטּוֹב שֶׁאָמַר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּמַעֲשֶׂה דְּעָלָא בַּר קוֹשֵׁב (ירושלמי תרומות פ"ח): כְּשֶׁהֵשִׁיבוֹ, וְלֹא מִשְׁנָה הִיא? אַף הוּא אָמַר לוֹ, וְכִי מִשְׁנַת חֲסִידִים הִיא?

אַךְ הַפְּרִישׁוּת הָרַע הוּא כְּדֶרֶךְ הַסְּכָלִים אֲשֶׁר לֹא דַּי שֶׁאֵינָם לוֹקְחִים מִן הָעוֹלָם מָה שֶׁאֵין לָהֶם הֶכְרֵחַ בּוֹ, אֶלָּא שֶׁכְּבָר יִמְנְעוּ מֵעַצְמָם גַּם אֶת הַמְכֻרָח וְיִסָּרוּ גּוּפָם בְּיִסּוּרִין וּדְבָרִים זָרִים אֲשֶׁר לֹא חָפֵץ בָּהֶם ה' כְּלָל, אֶלָּא אַדְרַבָּא חֲכָמִים אָמְרוּ (תענית כב): אָסוּר לָאָדָם שֶׁיְּסַגֵּף עַצְמוֹ, וּבְעִנְיַן הַצַּדָּקָה אָמְרוּ (ירושלמי סוף פאה): כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטֹל וְאֵינוֹ נוֹטֵל, חֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים. וְכֵן אָמְרוּ (תענית כב): לְנֶפֶשׁ חַיָּה, נִשְׁמָה שֶׁנָּתַתִּי בְּךָ הַחַיֶּה אוֹתָהּ, וְאָמְרוּ (שם יא): כָּל הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית נִקְרָא חוֹטֵא, וְהֶעֱמִידוּהָ בִּדְלָא מָצֵי מְצַעַר נַפְשֵׁהּ.

וְהִלֵּל הָיָה אוֹמֵר (משלי יא): גֹּמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חָסֶד, עַל אֲכִילַת הַבֹּקֶר, וְהָיָה רוֹחֵץ פָּנָיו וְיָדָיו לִכְבוֹד קוֹנוֹ, קַל וָחֹמֶר מִדִּיוּקְנָאוֹת הַמְּלָכִים (ויקרא רבה לד).

חֲרֵי לְךָ הַכְּלָל הָאֱמִתִּי: שֶׁכָּל מָה שֶׁאֵינוֹ מְכֻרָח לָאָדָם בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה רָאוּי לוֹ שֶׁיִּפְרֹשׁ מֵהֶם, וְכָל מָה שֶּׁהוּא מְכֻרָח לוֹ מֵאֵיזֶה טַעַם שֶׁיִּהְיֶה כֵּיוָן שֶׁהוּא מְכֻרָח לוֹ, אִם הוּא פּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ חֲרֵי זֶה חוֹטֵא.

הִנֵּה זֶה כְּלָל נֶאֱמָן, אַךְ מִשְׁפַּט הַפְּרָטִים עַל פִּי הַכְּלָל הַזֶּה אֵינוֹ מָסוּר אֶלָּא אֶל שִׂקּוּל הַדַּעַת וּלְפִי שִׂכְלוֹ יְהַלֵּל אִישׁ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּץ כָּל הַפְּרָטִים כִּי רַבִּים הֵם, וְאֵין שֵׂכֶל הָאָדָם יָכוֹל לְהַקִּיף עַל כֻּלָּם אֶלָּא דָּבָר דָּבָר בְּעִתּוֹ.